

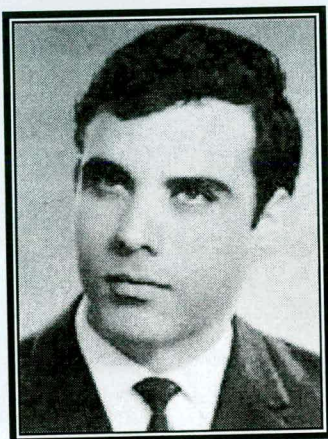

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

סרן רפאל (רפי) אלישע ז"ל

בן חנה ויהודה

נולד בירושלים

בתאריך י"ג בחשוון תרצ"ז, 29/10/1936

התגורר בתל-אביב

התגייס בשנת 1954

שרת בחיל האויר

נפל במלחמת ששת הימים, בסיני

בתאריך כ"ו באייר תשכ"ז, 5/6/1967

נקבר בהר הרצל

אזור: ד חלקה: 3 שורה: 10 קבר: 2

בן 30 בנפלו

קורות חיים

בן יהודה וחנה. האב ממייסדי קואופרטיב "המקשר" בירושלים והאם דור רביעי למשפחת רבנים וגדולה תורה. נולד ביום י"א במרחשון תרצ"ז (27.10.1936). מילדותו היה שקט ומסוגר בתוך עצמו ונפש זכה ומוח יוצר שכנו בקרבו. העריץ את היופי ונפש האמן ששכנה בו ניזונה מהיופי שבעולם. את לימודיו היסודיים סיים בבית הספר הדתי "מעלה" ואת לימודיו התיכוניים - במגמה הריאלית - באותו בית ספר. עוד בימי שהותו בירושלים היה פעיל בתנועת "הצופים" בשבט "משואות". היה נתון לנגינה ואת חזות הכל ראה בציור. התחנה הראשונה בדרכו אל חיל האויר היתה השתייכותו לקלוב לתעופה לנוער בירושלים; במסגרת גדני"ע עבר קורס טיס במטוס "פייפר" ואחד מתחביביו היה לבנות דגמי מטוסים. בשנת 1954 התגייס לחיל האויר ועבר קורס טיס בהצלחה רבה. לאחר שסיים את שירותו הצבאי כטייס קרבי בדרגת סגן השתתף גם במערכת סיני בתפקיד זה. לאחר מכן היה יוצא למילואים בכל עת, גם כשלא נדרש, והיה יוצא לטיסות רבות. אולם האמנות היתה בדמו ובנפשו ולאחר שהשתחרר מן הצבא החל ללמוד בבית הספר לאמנות "בצלאל". שנת לימוד אחת הביאה אותו להכרה מקצועית של אמנות הציור והפיסול, תחומים אשר לא חדל מלעסוק בהם גם בצבא. זמן מה עבד

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

כטייס במטוס ריסוס של חברת "כים אויר" ולאחר מכן עבר לחברת התעופה "ארקיע", אשר בה עלה לדרגת קברניט, אף על פי שבשירותו במילואים בצבא עלה לדרגת סרן. עבודתו ב"ארקיע" היתה במשמרות ומכאן שהיתה לו שהות להשקיע את עצמו בקריאת ספרים מספרים שונים (רומנים, מחזות, דברי שירה, ביקורת וספרות מטוסים). בתקופה זו התחיל גם בכתיבת שירים, סיפורים וכיוצא באלה. בשנת 1964 נרשם לאוניברסיטת תל אביב לפקולטה למדעי הרוח. בצירוף מיוחד במינו של חוגי לימוד האמנות, התיאטרון והפילוסופיה, אשר בהם הצטיין, הראה את חריצותו ועל אף זאת צנוע היה ושקט ולא התהדר בדיבורים. באוניברסיטה רכש ידידים רבים שהעריצוהו והעריכוהו, כי חברתו הנעימה היתה אהודה עליהם. עמד בבחינות הגמר לתואר B.A בחוג לתיאטרון. ביקר בארצות הברית בשנת 1964 - והוא אז בן כ"ח - ומכתביו משם, המותחים ביקורת על האמריקאים ומנהגיהם, מגלים את עינו הפקוחה ואת אישיותו. ביוני 1967 עמד לגשת לבחינת הגמר בפילוסופיה. אך הנה פרצה מלחמת ששת הימים וכטייס השתתף בהפצצת חיל השריון המצרי בסיני. היה מחשב את כל מעשיו בהקפדה ומתכנן כל פעולה בטיסותיו כיאות לטייס בכיר. ביום הראשון לקרבות, הוא כ"ו באייר תשכ"ז (5.6.1967), ביצע שלוש גיחות בהצלחה ומטרתה של הגיחה הרביעית היתה להכות במוצבי אוס כתף, מערבית לניצנה. אך בשעות המאוחרות שלאחר הצהרים, כאשר צלל מעל שריון האויב, נפגע מטוסו באש ומכשיר הקשר קלט את דבריו האחרונים שנאמרו בקור רוח למופת: "נפגעת. אבדתי את ההגאים. אני נופל. שלום". הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים. מילגה על שמו ועל שם יורם הרפז נקבעה ותוענק שנה שנה (לתקופה של עשר שנים) לתלמיד מצטיין של בית הספר המקצועי התיכון על שם פ. הולץ בתל אביב (אשר ברשת "עמלי"). לזכרם של שבעה סטודנטים של האוניברסיטה בתל אביב (ורפאל ביניהם) ולזכר אחד מעובדיה הוקמה קרן מילגות מטעם נשיא האוניברסיטה ומפירותיה הוענקה מילגה על שם כל אחד מן השמונה שנפלו במלחמת ששת הימים. בעלון תלמידי בית הספר המקצועי על שם ל. ו-פ. הולץ בתל אביב - "סדן" - הועלה זכרו. חלק מעזבונו הובא ב"גוילי אש", כרך ד' הוא ילקוט של עזבונות הבנים שנפלו במערכות ישראל.

רפאל אלישע ד"ר

אלישע, רפאל ("רפי")

בן יהודה וחנה. האב ממייסדי קואופרטיב "המקשר" בירושלים והאם דור רביעי למשפחת רבנים וגדולי-תורה. נולד ביום י"א במרחשון תרצ"ז (27.10.1936). מילדותו היה שקט ומסוגר בתוך עצמו ונפש זכה ומוח יוצר שכנו בקרבו. העריץ את היופי ונפש האמן ששכנה בו ניוונה מהיופי שבעולם. את לימודיו היסודיים סיים בבית-הספר הדתי "מעלה" ואת לימודיו התיכוניים — במגמה הריאלית —

באותו בית-ספר. עוד בימי שהותו בירושלים היה פעיל בתנועת "הצופים" בשבט "משואות". היה נתון לנגינה ואת חזות הכל ראה בציור. התחנה הראשונה בדרכו אל חיל-האוויר היתה השתייכותו לקלוב לתעופה לנוער בירושלים; במסגרת גדנ"צ עבר קורס-טיס במטוס "פיפר" ואחד מתחביביו היה לבנות דגמי-מטוסים. בשנת 1954 התגייס לחיל-האוויר ועבר קורס-טיס בהצלחה רבה. לאחר שסיים את שירותו הצבאי כטייס קרבי בדרגת סגן השתתף גם במערכת-סיני בתפקיד זה. לאחר-מכן היה יוצא למילואים בכל עת, גם כשלא נדרש, והיה יוצא לטיסות רבות. אולם האמנות היתה בדמו ובנפשו ולאחר שהשתחרר מן הצבא החל ללמוד בבית-הספר לאמנות "בצלאל". שנת-לימוד אחת הביאה אותו להכרה מקצועית של אמנות הציור והפיסול, תחומים אשר לא חדל מלעסוק בהם גם בצבא. זמן-מה עבד כטייס במטוס-ריסוס של חברת "כים אויר" ולאחר-מכן עבר לחברת התעופה "ארקיע", אשר בה עלה לדרגת קברניט. בשירותו במילואים בצבא עלה לדרגת סרן. עבודתו ב"ארקיע" היתה במשמרות ומכאן שהיתה לו שהות להשקיע את עצמו בקריאת ספרים מספרים שונים (רומנים, מחזות, דברי-שירה, ביקורת וספרות מטוסים). בתקופה זו התחיל גם בכתיבת שירים, סיפורים וכיוצא באלה. בשנת 1964 נרשם לאוניברסיטת תל-אביב לפקולטה למדעי-הרוח. בצירוף מיוחד במינו של חוגי לימוד האמנות, התיאטרון והפילוסופיה, אשר בהם הצטיין, הראה את חריצותו ועל אף זאת צנוע היה ושקט ולא התהדר בדיבורים. באוניברסיטה רכש ידידים רבים שהעריצוהו והעריכוהו, כי חברתו הנעימה היתה אהודה עליהם. עמד בבחינות-הגמר לתואר B.A. בחוג לתיאטרון. ביקר בארצות-הברית בשנת 1964 — והוא אז בן כ"ח — ומכתביו משם, המותחים ביקורת על האמריקאים ומנהגיהם, מגלים את עינו הפקוחה ואת אישיותו. ביוני 1967 עמד לגשת לבחינות-הגמר בפילוסופיה. אך הנה פרצה מלחמת ששת הימים וכטייס השתתף בהפצצת חיל-השריון המצרי בסיני. היה מחשב את כל מעשיו בהקפדה ומתכנן כל פעולה בטיסותיו כיאות לטייס בכיר. ביום הראשון לקרבות, הוא כ"ו באייר תשכ"ז (5.6.1967), ביצע שלוש גיחות בהצלחה ומטרתה של הגיחה הרביעית היתה להכות במוצני אום כתף, מערבית לניצנה. אך בשעות המאוחרות שלאחר-הצהריים, כאשר צלל מעל שריון-האויב, נפגע מטוסו באש ומכשיר-הקשר קלט את דבריו האחרונים שנאמרו בקור-רוח למופת: "נפגעת. אבדתי את ההגאים. אני נופל. שלום". הובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי שעל הר-הרצל בירושלים. מילגה על-שמו ועל-שם יורם הרפו נקבעה ותוענק שנה שנה (לתקופה של עשר שנים) לתלמיד מצטיין של בית-הספר המקצועי-התיכון על-שם פ. הולץ בתל-אביב (אשר ברשת "עמל"). לזכרם של שבעה סטודנטים של האוניברסיטה בתל-אביב (ורפאל ביניהם) ולזכר אחד מעובדיה הוקמה קרן-מילגות מטעם נשיא האוניברסיטה ומפירותיה הוענקה מילגה על-שם כל אחד מן השמונה שנפלו במלחמת ששת הימים. בעלון תלמידי בית-הספר המקצועי על-שם ל. רפ. הולץ בתל-אביב — "סדן" — הועלה זכרו. חלק מעזבונו הובא ב"גולי אש", כרך ד', הוא ילקוט של עזבונות הבנים שנפלו במערכות ישראל.

העזבון בשלמותו, הכולל שירים, סיפורים, דברי הגות וציורים מפרי עטו ומכחולו של רפי, הונצח ע"י הורלו בספר הנקרא "תן לי להיות" כשם השיר הראשון המובא בו.

אלישע, רפאל (רפי)

בן יהודה וחנה. האב ממייסדי קואופרטיב "המקשר" בירושלים והאם דור רביעי למשפחת רבנים וגדולי-תורה. נולד ביום י"א במרחשון תרצ"ז (27.10.1936). מילדותו היה שקט ומסוגר בתוך עצמו ונפש זכה ומוח יוצר שכנו בקרבו. העריץ את היופי ונפש האמן ששכנה בו ניזונה מהיופי שבעולם.

את לימודיו היסודיים סיים בבית-הספר הדתי "מעלה" ואת לימודיו התיכוניים - במגמה הריאלית - באותו בית-ספר. היה פעיל בתנועת "הצופים" שבט "משואות". היה נתון לנגינה ואת חזות הכל ראה בציור.

התחנה הראשונה בדרכו אל חיל-האוויר היתה השתייכותו לקלוב לתעופה לנוער בירושלים. במסגרת גדנ"ע עבר קורס-טיס במטוס "פילפר" ואחד מתחביביו היה לבנות דגמי-מטוסים. בשנת 1954 התגייס לחיל-האוויר ועבר קורס-טיס בהצלחה רבה. לאחר שסיים את שירותו הצבאי כטייס קרבי בדרגת סגן השתתף גם במערכת-סיני בתפקיד זה. לאחר מכן היה יוצא למילואים בכל עת, גם כשלא נדרש, והיה יוצא לטיסות רבזת. לאחר שהשתחרר מהצבא עבד זמן-מה כטייס במטוס-ריסוס של חברת "כיס אויר" ולאחר מכן עבר לחברת "ארקיע" אשר בה עלה לדרגת קברניט. בשרתו במילואים עלה בצבא לדרגת סרן.

סיים שנת-לימוד אחת בבית-הספר לאמנות "בצלאל", שהביאה אותו להכרה מקצועית של אמנות הציור והפיסול. עבודתו ב"ארקיע" היתה במשמרות ומכאן שהיתה לו שהות להשקיע את עצמו בקריאת-ספרים מספרים שונים (רומנים, מחזות, דברי-שירה, ביקורת וספרות מקצועית על מטוסים). בתקופה זו התחיל גם בכתיבת שירים, סיפורים וכיוצא באלה.

בשנת 1964 נרשם לאוניברסיטת תל-אביב לפקולטה למדעי הרוח, בחוגי לימוד תיאטרון ופילוסופיה אשר בהם הצטיין ועל אף זאת היה צנוע ושקט ולא התהדר בדיבורים. באוניברסיטה רכש ידידים רבים שהעריצוהו והעריכוהו כי חברתו הנעימה היתה אהודה עליהם. עמד בבחינות-הגמר לתואר ב.א. בחוג לתיאטרון. ביקר בארצות-הברית בשנת 1964 - והוא אז בן כ"ח - ומכתביו משם, המותחים ביקורת על האמריקאים ומנהגיהם, מגלים את עינו הפקוחה ואת אישיותו.

ביוני 1967 עמד לגשת לבחינת-גמר בפילוסופיה, אך הנה פרצה מלחמת ששת הימים וכטייס השתתף בהפצצת חיל-השריון המצרי בסיני. היה מחשב את כל מעשיו בהקפדה ומתכנן כל פעולה בטיסותיו כזאת לטייס בכיר. ביום הראשון לקרבות, הוא כ"ו באייר תשכ"ז (5.6.1967), ביצע שלוש גיחות בהצלחה ומטרתה של הגיחה הרביעית היתה להכות במוצבי האויב באום כתף, מערבית לניצנה. בשעות המאוחרות שלאחר-הצהרים, כאשר צלל מעל שריון-האויב נפגע מטוסו באש ומכשיר-הקשר קלט את דבריו האחרונים שנאמרו בקור-רוח למופת: "נפגעת, אבדתי את ההגאים, אני נופל, שלום".

הובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי שעל הר-הרצל בירושלים. מילגה על-שמו ועל-שם הטייס יורם הרפז נקבעה ותוענקה שנה שנה (לתקופה של עשר שנים) לתלמיד מצטיין של בית-הספר המקצועי-התיכון על-שם פ. הולץ בתל-אביב (אשר ברשת "עמל"). באוניברסיטת תל-אביב הוקמה קרן-מילגות מטעם נשיא האוניברסיטה לזכרם של שבעה תלמידים יען בד שלה ומפירותיה הוענקה מילגה על-שם כל אחד מן השמונה שנפלו במלחמת ששת הימים (ורפי ביניהם). זכרו הועלה בעלון תלמידי בית-הספר על-שם "הולץ".

חלק מעזבונו הרוחני הובא ב"גוילי אש", כרך ד', הוא ילקוט של עזבונות הבנים שנפלו במערכות ישראל. העזבונו בשלמותו הכולל שירים, סיפורים, דברי-הגות וציורים מפרי עטו ומכחולו של רפי, הונצח על-ידי הוריו בספר הנקרא "תן לי להיות" כשם השיר הראשון המובא בו.

רפאל אלישע

מחברת-שירי

תהיה נא לי מחברת זו
שסתום לפרץ-רגש;
יהיו נא לי שפעת עליו
כסדן וכאבן-שקב...

הלהביע רגשותי אני אומר
או
לדלותם מחביוני נפשי?

1960

כסופים

אפולולית של פלדה כחלקלה,
חוקנית פה זכה וצלולה,
בצנת יגונים יבשה מעטף
ביו צללי כסף בליל תחלה.

במפלש של ענן מתחלק הירח
גאה ויהיר ובוטח.
איככה אתה, הקפוא, הדומם,
כסופים, געגועים מעורר?

ינואר 1960

תן לי להיות

תן לי להיות כל שטוב ויפה,
תנה אמונה בלבי,
תן לי מעט לתחזיק בתיים
תן לאשר לנשק את מצחי.

תן לי להיות עמק ים ונגליו
להיות רמת אדוות מלטפת,
להיות הרקיע - הר באפק וכהיל,
רן צפור בין פרחים מצניצת,
רחש לב להיות, סערה ועדנה,
עץ בודד יעמד בשלכת;
תן לי להיות גדלטה של תרות
להיות עצב דמעה נעצרת.

תן לי להיות אדמה ואדם,
תן נא חיים בדמי,
תן לי להיות תבל ומלאה,
תן לתבל להיות בי.

פברואר 1960

צהרים

הס. כבודות של דממה.
שרב ענף שרוע.
ובוב טרדן ינוע.
צל-אילן בצמא.

ברז מטפטף בפנה.
צפור מרנה צמאונה.

זלזל תלוש סרוח.
עלה תשוש ינוח.
בצל קלוש של רוח
אשר אט-אט ינוע.

ה"טַרְמִפִּיסְטִית"

לפזם בשקט. אט אט אזרה עוז משירתה-שלה והגביהה את קולה. היא פתחה בשיר רגשני בקול ערב ומעורר. אמנם ידוע ידעה הנערה לשיר ושרה ברגש ובכשרון. מופתע הפנה את מבטו ולרגע הצטער על שלא העלה את האור, כיוון שלא ראה דבר מלבד שרטוט־גוף עטופי־עלטה.

— לכל הרוחות! מי זו? — שאל את עצמו. — מה היא ומה מעשיה? האם באמת מופקרת היא? מי יודע איך הגיעה למצב זה?

ובדמיונו ראה אותה כנערה נאה ויפת־עיניים, שִׁיד הגורל האכזר והמתעתע דרדרה מדחי אל דחי עד שהגיעה להרפתקנות־דרכים זו. ותוך שהוא מהרהר נתעוררו בו רחמים וסימפטיה עמוקה. הוא חש ברצון עז לנחמה, לעזור לה, ללטפה ולאמצה אל לבו.

בינתיים הגיעו אל פרשת־הדרכים הבאה, מקום שעליה היה לרדת. שירתה נפסקה — והוא עצר את המכונית והעלה את אור־התא ברצותו לראות את פניה. ואכן ראה גם ראה! אילו פגע בו הברק היה מופתע והמום פחות. בבת אחת הרגיש כאילו כל קרביו נהפכים בקרבו. לבו הפך לאבן ומיד התכונן לברוח במכוניתו. אלהים, היא היתה כעורה עד לאימה! לא, אולי לא היתה כל כך כעורה, אלא שהיופי הדמיוני, הרומנטי, שאצלה עליה שירתה, היה מנוגד כל כך למראָה האמיתי שלה, עד שהיא נראתה בעיניו כעורה כפל־כפליים. מכל מקום היא היתה מאותם אנשים אומללים בעלי ארשת־פנים מבחילה ודוחה שאינה ניתנת להסבר. הרגשתו הפנימית היתה מוזרה ומבעייתה. הוא לא יכול היה כלל לנתח ולהבין את רגשותיו. היה זה משהו הדומה לבחילה, הפתעה עזה ומוזעזת, כאב, רחמים, בושה, אימה וצחוק. הה, אלהים, זכרון הרצון שהיה בו ללטפה ולאמצה אל לבו זועזע אותו עד היסוד. צמרמורת עברה בו מכף רגל ועד ראש. הוא השתוקק לכבות את האור, להסתיר את פניו, לברוח ולהיעלם ממנה. הא חש כאילו מראה־פניו האנושי, הנעים, מעליב ופוגע בה בעצם מציאותו מול פניה הדוחים. אולם היא, כמו להכעיס, היססה לרדת. לאט לאט פתחה את הדלת וכטובע האוחז בקש נאחזה והמתינה להזמנה מצדו, לנס שישאיר אותה במכונית. אך כדבר הזה לא אירע. השתיקה נעשתה כבדה יותר ויותר והאור אשר בתא דלק כמאשים. כלאחר נצחים ירדה מן המכונית והסבה את מלוא־פניה לעברו, ובחייכה חיוך מעוות וכאוב, אמרה:

"הנה, באור יכולה אני לראות את פניך!"

כל כך הרבה כאב ויסורים היו אצורים במשפט קטן זה עד שלא יכול היה לשאת זאת יותר ובעוד ידית הדלת הפתוחה בידה לחש לעברה ברכת־שלום חפזה והזניק את המכונית קדימה. רגשותיו היו מעורבבים ועשתונותיו מבלבלים כל כך עד שברגעים הראשונים היה כסהרורי וכמעט וירד מן הכביש כמה וכמה פעמים. לפתע התפרק ופרץ בצחוק עצבני ומהיר בלתי־מובן שגאה ועלה עד להיסטריה. מעודו לא צחק כך. אך

אורות־המכונית הסובבים והולכים אחרי עיקולו החד של הכביש האירו לשניה דמות אשה צעירה שעמדה לבדה בהצטלבות־הכבישים החשוכה והשוממה. נהג־המכונית הבזיק את רגלו והגיע אל דוושת־המעצורים בלחיצה עזה ונמרצת. המכונית נעצרה פתאום — אך חלפה ועברה על פני "הטרמפיסטית" הלילית המוזרה, כעשרה מטרים ממנה והלאה. — לעזאזל! — חשב בעל־המכונית. — מה מעשיה של אשה צעירה, בשעות־ערב מאוחרות אלה, בפנית־כבישים שוממה ונידחת זו? וודאי יצור מפוקפק המחפש הרפתקה לילית!... אבל שתוק! תמיד, אתה והמחשבות החשדניות שלך! — חזר וחשב. — אולי זו נערה מסכנה שנתקעה בדרך שלא באשמתה... אך רגע, רגע! היה זהיר! היא עלולה להיות מאותן הנשים האהובות לצוד נהגים בדרכים שוממות ולהאשימם לאחר־מכן במעשה־אונס.

מחשבות כאלו וכאלו התרוצצו במוחו אלא שִׁצֶר־ההרפתקנות־והסקרנות עצר בעדו.

ראש־נערה עטוף במטפחת־ראש קלה נגלה לו בעד חלוץ־המכונית. האפילה מנעה בעדו מראות את פניה וצורתה בבהירות. לרגע רצה להעלות את אור־התא אלא שחזר בו והעדיף להישאר אלמוני ולהשאירה באלמוניותה. — כך יהיה הדבר מעניין ומושך יותר — אמר לעצמו.

"אפשר לנסוע אתך?" — שאלה אותו. קולה היה צלול, עמוק וערב מאד לאוזן.

"כן, הרי לשם כך עצרתי", השיב. "לאן ברצונך לנסוע?"

"לרחובות", החזירה.

"ובכן, מהרי ועלי", זירז אותה בקוצר־רוח.

הוא חש באפילה כי היא נעצה את מבטה בו כמתאמצת להבחין בתווי־פניו. דומה היה עליו שהיא מהססת קצת אם לעלות או לא.

— אוהו! — חשב לעצמו, בחייכו מתחת לשפמו. — מסתבר שזוהי בכל זאת נערה הגונה החוששת לארוץ לחברת טיפוסים מפוקפקים!

הוא האיץ את המכונית ופתח עמה בשיחה קלה, בכוונה להפיג את חששותיה ולתהות על קנקנה. תוך כדי שיחה חקרנית נתברר לו בלי שתאמר זאת במפורש — שאכן משוטטת היא בכבישים ללא כל מטרה שהיא. לא "טַרְמִפִּיסְטִית" היא מחפשת אלא משהו אחר.

הדבר החל לגרות את דמיונו.

"תאמר לי", שאלה אותו, "האם אוהב אתה זמרה?"

"בהחלט", השיב לה, "אוהב מאד".

הוא הבין שברצונה לשיר ולהשמיע את קולה, שכנראה יפה הוא.

"נו, התחילי לשיר!" אָמַץ את לבה. "ברצון רב אשמע".

היא החרישה רגעים מספר באמצה את לבה ואחר החלה

משקלט בתודעתו את אוילותו וחולניותו של צחוק זה, נבהל ופסק. תוך שהייה נרגע — ולמחשבותיו התגנבו הרהורי מרירות ואכזבה בחשבו:

— ואני דימיתי שמכאן ולהבא ההגיון והשכל יכוונו את מעשי והגבותי. חשבתי לי שככל שאדם אינטלקטואלי יותר, כך הולך הוא ומשתחרר מהגבות רגשיות טבעיות, מרגשיותה של חיה, ופועל, שופט ומעריך בכוח הניתוח השכלי בלבד. «לא היופי כי אם האופי» — כך אומרים אנשים חכמים. אולם האם יכול האדם להשתחרר מהתלות בצורה החיצונית? אינני יודע מי היא נערה זו. אינני יודע אם אמנם יש בה משהו

כי הוא אינו ניתן להיראות בתנאים הקיימים. אולם גם אם יש בה מהות זו, הרי שבטלה היא בששים מידותיו של הכיעור החיצוני. וכי היאך הגבתי שעה שראיתי את פניה? בחילה ופלצות! כל-כולה, חוץ ופנים, נראתה לי מפלצתית ונוראה. מצד שני כששמעתי את קולה הערב מיד תיארתי לי דמות נאה וענוגה ואף זרים רומנטיים של צידוק מיהרתי לקשור לסיבת דרכיה הנלוות. חיצוניות ורק חיצוניות היא המכוונת בהכרח את תגובותיו של אדם על אפם ועל חמתם של יומרותיו השכלתניות. וכך המשיך במסעו הנלוו — כשהוא מגלגל במחשבותיו ונוסע לתוך הלילה.

הַאֲהָבָה

מונולוג

יצאה מן האפנה. האהבה היום היא תוספת-חינם לחוזה עסקי הערוך והמסודר כדת וכדין. האהבה היום כתובה בספרים, נלמדת בבית-הספר, נלעסת כמו גומי-לעיסה. מעולם לא ראית אהבה. את רואה פוחלץ. אנחנו רואים רק פוחלץ. האהבה מתה, נרצחה. איש אינו מאמין בה. איש אינו מאמין בקיומה. פעם היתה אהבה. אירופה הרומנטית תלתה בה אלהות והפכה אותה לאלילה נערצה, יפה, שמימית — ועל כן אזורירית וחסרת-מציאות. ובמאה העשרים משנעשינו ריאליסטים, מדענים, מיושבי-דעת — נעשינו גם אטומיים! פקעה האלילה הרומנטית כבועת-סבון ונמוגה בחלל-העולם והיתה כלא היתה. הכל אומרים שהיא מתה. הכל אומרים שמעולם לא נולדה. אבל אני לא אוותר. אינני מסכים ואינני מקבל עלי את הדין. אני אראה להם. אני אנקה את כל האפר, את כל האבק, את כל האשפה מעל לבם המצומק, אני אפנה את ההרסות, את השברים, את העיים והחורבות. על אפם ועל חמתם ועל דעתם המדעית המיושבת! אני צוחק לכל צחוק ולועג לכל לועג. הזמן הגיע. הגלגל ממשיך בסיבובו. הנה הגעתם לשיאו של הגל. הנה, הנה עוד רגע, עוד שבר-שנייה, והוא יתנפץ תחתכם בקול רעם אדיר או אולי בקול דממה דקה. ואתם תגלגלו בקצף ותילחמו על טיפת-אוויר, תילחמו על נשמת-אפכם, תיאבקו בעווית-מחנק על חייכם. אז אולי תמצאו סוף סוף את קרש-ההצלה. ואז, בלי חקירה ודרישה, בלי טענות ושאלות, תיאחו בגור-העץ הישן הממורט והעלוב אשר נזרק פעם על-ידיכם ככלי אין-חפץ-בו. דעו לכם: האהבה קיימת, אך איש מכס אינו רואה אותה. היא קיימת, אך איש אינו מתעטף בה. וכך אנו הולכים ערומים וקופאים. האהבה אינה מסתתרת — לא בשמיים ולא באגדות עתיקות. השומעת את? האגדה נמצאת בלב כל אחד מאתנו. האהבה קיימת. חייבת את רק להאמין בה. בלבך היא ובנשמתך. האמיני בה! הפסיקו ללעוג לה! אין היא נכה שבורת-רגליים. היא יודעת לצעוד, היא יודעת לרוץ. אתם הושבתם אותה וכבלתם אותה לכסא-נכים. אתם כלאתם את האביב בבית האסורים!

אשה שלי! מדוע אינני יכול לומר לך סתם כך, ישר, בלי חשש ובלי פחד שאני אוהב אותך? ולדעת, בשעת-מעשה, לדעת שאת יודעת למה אני מתכוון. שאת מבינה, שאת מכירה את כל

אני אוהב אותך. כן, בואי, נפנס פנימה. אין צורך להעלות את האור. נוכל להישאר כך. אינני זקוק לאור; אני רואה אותך גם כך. עיניך נוצצות, נשימתך על לחיי, אצבעותיני מסורגות. את מחייכת אלי, ראשך נשען על כתפי ואני מלטף את שערך הארוך, העבות... ואני פחדתי כל כך. פחדתי כל כך פן תחניקי את אהבתי עוד לפני שצמחה. אך ראיתי אותך לא פסקתי מדבר. עטפתי אותך במלים, סגדתי לך במלים, אהבתי אותך במלים. נשקתי לך בעיני, ליטפתי אותך במבט. סככתי על הגבט הבוקע מלבי בעזרת דברי-פי — כי חששתי לו. הוא היה חיוור, חלש. היה עליו להיאבק קשה. אדמה קשה היתה אדמת זריעתו, קרקע מצולקה וסלעית, צחיחה, צמאת-מים. ואני זמן כה רב חכיתי לו... את לבי פתחתי לפניך, ראית אותי לפני ולפנים. השתקפתי בעיניך וראיתי את עצמי. אבל אף לא היית מוכנה לי. נבהלת. אני מהמוות פחדתי, ואת — מהחיים; אני מהגבילה ואת מהצמיחה. עמדת מן הצד, עמדת על המפתן מהססת, נרתעת, חסרת-העוז. קראתי לך, אך את מיאנת לבוא. ראיתי את הניצן צמא למים. ראיתי אותו נרעד ומרכין ראשו, וברק צבעו החל כבר להתעמעם! עברתני אימה, הוצפתי חרדה, כעס וצער. קראתי אליך בשארית-כוחי. ניצלתי את כל נסיוני, את כל ידיעותי והבנתי, את כל קסמי, כדי שתעזי, כדי שתיאותי לפסוע את הפסיעה. נרעדת ושטופת-אימה צעדת עמי במעבה-החשיכה, תוך אפילת-המפתן, אל עבר האור. זוכר אני את הדמעה שניצנצה בעיניך, ירדה ולטפה את לחייך הרכה. אהבתי אותך. יפית בעיני מכל אשה. לא אלעג יותר למשורר הכותב על דמעות ופנינים, על צחוק ופעמונים, על עיניים וכוכבים. עתה אני יודע; עתה אני אוהב. עתה יכול אני גם לתת. אני חופן את עצמי בידי ומושיט לך. קחי, שתי לרוויה וארווה גם אני. לתת! לתת! לתת מעצמי, לתת מנפשי, לתת מלבי, לתת מגופי. לתת, ולהוציא את כל הרגש, את כל האהבה, את כל הדיבורים, המלים היפות, הצוירים, הדמיונות, המחשבות ולבטא כל התרחשות, כל רטט של אהבה, כל נגינה קלה, כל נהימת מיתר הנפרט בלב אוהב, לבי שלי, שעה שאת עוברת בו חרש כרוח-ערב קרירה לאחר יום-חמסין.

את רועדת? קר לך? חכי ואסגור את החלון. אינך מאמינה באהבה. אינך מוכנה להקריב דבר. אהבה היא לטפשים, האהבה

בהרפתקאות ובאירועים, בדברים שאינם קיימים קיום עצמי מוחלט, דברים אשר עובדת-קיומם אינה עומדת לניתוח מדעי, דברים שחלק, או כל קיומם, מצוי בתוכו. ואף, אני משליך עליך את חלומותי ואת שגיונותי. אני צובע אותך ומקשט אותך. ולכן כל המראות, הצבעים והריחות הבשומים שאני זורק עליך, מוקרנים אלי חזרה. וכשהם נהדפים חזרה אלי הם חוזרים ובאים מהעולם החיצוני, מהעולם הסובב אותי. וכך באמצעותך, אני מצליח ליצור סביבי עולם חדש ויפה של דמיון ומציאות. וכשאני עצמך שולחת דברים משלך — עולמי נעשה גדול יותר, יפה יותר, מפתיע יותר.

יחד עם זאת, תמיד יודע אני היכן אני נמצא. תמיד רואה אני את עולם המציאות סביבי. בשתי רגלי עומד אני על קרקע מוצקה. האשליה, החלום והדמיון הם מעין משקפיים צבעוניים. כשנמאס לי להסתכל בלובן שדה מושלג או בשממון-המדבר, משקפיים צבעוניים משנים את הנוף, את הצבע, בלי שיסתירו מעיני דבר.

סיפרתי לך על האהבה והדגשתי את עובדת-קיומה ודברתי על אודות חלומות. אכן, האהבה קיימת. היא עצמה אינה חלום. היא עצמה אינה אשליה. היא המעוררת את החלומות והאשליה המתוקות. היא הפותחת את הלב והיא המפעילה את הדמיון. היא העוזרת לנו להתרומם ולהיכנס לעולם בו משמשים הדמיון והמציאות.

האהבה היא — — — — —

אך בואי, נפנס פנימה ושם אוכל להרים את קולי או להנמיכו, לנפנף בידי, להלך, לקפוץ, להתרחק ממך או לאמץ אותך אל לבי, לצחוק, לשיר, להתעצב או לשמוח, לסחוף אותך עמי בגלי-האהבה...
התביני?... בואי!

עומק משמעותה של מלה זו — יותר מסתם נוסחה מוכרת. מדוע אני יכול לקרוא לך: אביב שלי, מבלי שדברי יישמעו כדברי-שטות ילדותיים ורומנטיים ללא תקנה? אבל לא איכפת לי. הנני ואלמד אותך. אני אלמד אותך כיוון שאת, כיוון שאני... את, באמת, האביב שלי. אל תצחקי לי! אף חיי, את האור שנשמת, את הראי שלי ואת צלי. אף פרח את חלום, את דמיון ואת מציאות. את ההווה, העתיד והעבר. אם אני אילן — את היא האדמה. אני צמא במדבר ואת המעיין. אני רעב ואת פתי. אני ענן ואת השמיים. אני סירה בים סוער ואת מגדלור. אני רוצה להביט בך, לצלול לתוך עיניך. להיות את, להיות אני, להיות אני ואת.

את וודאי חושבת אותי לחולם בהקיץ, להווה, לחסר חוש-מציאות. אך אין זה כך. אני מציאותי ביותר. מציאותי הרבה יותר מרוב אלה הנקראים מציאותיים. אני מכיר את המציאות, אני יודע את עצמי, ולכן יודע אני את האחרים. אני מכיר את החיים. אני מציאותי עד כדי הבנה שכאדם חייב אני להוסיף צבע וריח לחיים, קצת יותר דמיון, קצת חלום. אנו זקוקים להם. אנחנו, כולנו זקוקים להם. כן, אני יודע, וכולכם יודעים, שבני-האדם זקוקים לאהבה, לחיבה. הורים ובנים, אחים, בעל ואשתו. אבל כשמגיעים לךבר בפירוט רב על אהבה בין גבר לאשה, אתם מתחילים לגמגם, לזרוק מלים, להסמיק, ללעוג, לבטל, להתעלם. אתם סבורים שצרכי היא שאני מקבל את האהבה ברצינות-יתר. ולא היא. ההיפך הוא הנכון. אתם מקבלים אותה ברצינות גדולה מדי. מכאן ברור מדוע אינכם מסוגלים להאמין בה.

אני מציאותי ואינני חי באשליה. אבל, אני נותן לאשליה, לחלום ולדמיון לרפרף בתוך חלל-המציאות. אני נותן להם לצבוע את המציאות, להכניס עליונות-סערות ומי-מנוחות. אני נותן להם להרחיב את יריעת חיי, להעשירם בחוויות,

הגיגים

אינו אלא בטכניקה של מפלצתיות! זו התחושה היחידה שאמנות הברגים, השקים, החבלים, הקרעים והמתכות נוסכת בנו. האם ראינו פעם בציור מופשט ביטוי של פחד, שמחה, אהבה, תוגה, צחוק, עלומים, הגות, קדרות, בדידות וכדומה? האם אמנות השקים והברגים וכיוצא בהם נותנת ביטוי לרחשים מעין אלה? אחת ממגמותיה של האמנות המופשטת היא להתעלם מה"אני" האישי, מן האינדיבידואליות של היוצר, ולבטא רעיונות וזרמים משותפים של התקופה — ועצם מהותה של האמנות אינה אלא ביצירה האינדיבידואלית האישית, ביצירתו של ה"אני" המיוחד של האמן היוצר.

★

לכל נשמה יש נופה, נוף-מולדתה, האובד לה מדי פעם בפעם בגלגולי החיים ותסבכותיהם. דומני שהנפש הבאה לעולם תועה לפעמים ונכנסת לגוף התינוק בחלק עולם אחר, במקום לא-לה. מאז היא עורגת כל ימי-שהותה האפורים בגוף-האדם לשוב אל ביתה, אל כור-מחצבתה. ואילו האדם המסכן, האוצר אותה בחובו, יתרוצץ אנה ואנה חסרי-שלווה, בלי דעת מה ומי ואיפה יובא השקט אל נפשו. ובבערותו הנבוכה ייצמד אל תחליפיו-שוא של בשר ורוח.

★

האם באמת יכול ומסוגל אדם למצוא את אשר יחפש? האם באמת יש טעם לחיפושיו ולבטויו? — האם אין כל חיפושיו והתלבטויותיו וביקושיו אלא פרי רעב בלתי-ברור ובלתי-מובן, אשר ניטע באדם על-ידי הכוח האלהי היוצר, למען ישמש כוח צרוף, יסודי, תת-הכרתי, קדמון, הטבוע בתאי-גופו של כל אדם? זהו כוח-דחף שבלעדיו בן-האדם לא היה מגיע לדבר ולא היה יוצר כל מה שיצר, אם טוב ואם רע!

בכל אחד מאתנו מצוייה דחיפה זו, תשוקה זו למשהו נעלם ובלתי-מוגדר זה, אולם כל אחד ואחד בחיפושיו מוצא לעצמו משהו הנראה כפתרון משביע שאחריו הוא רודף כל ימיו. יש כאלה המחפשים, מתייאשים ושוקעים באפס, בשיגרה ובלא-איכפתיות. יש כאלה המפרפרים ותופסים לבסוף מכל הבא ליד. יש כאלה בעלי כוח-דחף עז שאינם מסתפקים בנופל לידם ראשונה, אולם אפים, דרך-חייהם, וכוח-שכלם הבינוני אינו מאפשר להם למצוא את אופק-מאווייהם — ואלה הופכים לנעים-ונדים נפשיים חסרי-שלווה-וסיפוק כל ימי-חייהם. ויש כאלה מעטים — ואולי בכלל אין כאלה בנמצא! — המוצאים את ראש-מאווייהם והם חיים בשלמות ובשלווה עד סוף ימיהם. מחפשים אנו אהבה — אך האם מביאה היא לנו ישועה? אמנם כן, אך רק למראית עין, כי בתחילה היא מהווה תחליף וכמעט פתרון מוחלט! אך, אהה! החלום מתנפץ ושברו אפס. מחפשים אנו עושר — ומשהגענו אליו אין מנוחת-הגוף מביאה אותנו אל מנוחת-הנפש! כבוד ויקר, גדולה ותפארת — היסתמו את הפרצות? לא ולא! כי בתוך-תוכנו בודדים, עלובים; קטנים ואפר-רים נישאר כשהיינו, אלא אם כן מטומטמים אנו וכה-ירגשות.

לא להיכנע אין פירושו להמשיך ולהסתער בעיוורון על קיר-הברזל שאין לפרצו. לא להיכנע פירושו לא להתייאש — גם ברגעים המייאשים ביותר, הניראים חסרי תקווה ביותר — תוך כדי חיפוש בלתי-נפסק של דרכים הגיוניות העלולות להביא הצלה.

★

תינוק נולד ומרגיש את הבדידות האנושית ברגע בו יצא מרחם-אמו. תגובתו הראשונה והמובנת היא הבכי. מכאן והלאה תנסה הנפש כל ימי-חייה לצאת מבדידותה ולמצוא את אושרה. יהיו רגעים — אם ארוכים ואם קצרים — בהם תדמה לעצמה שהנה מצאה את המקום, את הרגע — את השלווה אליה כמהה כל הימים. רגעים אלה יחלפו כמקסם-שוא ויותרו ריקנות גדולה יותר, אפורה יותר — ורעב עמוק יותר, עד שלבסוף תינתק הנשמה מן הגוף, בית-כלאה, ותיעלם בבדידות-נצח.

★

סופר אינו יכול להעביר רגשות בעומק כצייר, וכן לא יוכל המשורר לעשות זאת. המלה חלשה מן הדמות ומן הצבע. אך בציור, הצבע אומר לכל אדם אותו דבר, כיוון שהצבעים שאולים מן הטבע. המלה בעלת פנים רבות היא וכל אדם יבין אותה לפי השגתו, ואילו הצבע והקווים מדויקים יותר. בציור אפשר לרדת למלוא צמקה של ההרגשה. הרבה לפני המצאת המלה הכיר-האדם את הצבעים ותיאם אותם למצבר-רוח טבעי יסודי. וכי על מי לא תשרה אפוריותו של יום-סתיו קודר מצבר-רוח מדכא, ותכלת-הים — עליוות, והלבנוניות — עננים ושלג? מי לא יחוש את חומרתו של השחור, את הזקו ואכזריותו של האדום, את החיים שבירוק, את החמימות שבצבע החום ואת האור של הצבע הצהוב?

★

אינני מאמין באמנות מופשטת. אינני יכול לקרוא למופשט בשם אמנות. מה יש בציור מופשט? איזה דבר בעל ערך אמנותי אפשר לראות בו? האם התאמת צבעים וקומפוזיציה? ונניח שבצורה זו יש אפשרות ביטוי והבעה, אולם צורת-ביטוי זו, לדעתי, אינה מושלמת. ציור קלאסי, ריאליסטי או סוריאליסטי בונה קומפוזיציה בצבע והציור בא כדי לבטא את עצמו. ואילו המופשט, מסתפק בחלקה של העבודה — בקומפוזיציה וצבע בלבד. ונניח שאדם מצליח באמת ובתמים לבטא את עצמו ולדבר לאחרים בעזרת כתמי-צבע בלבד. האם נוכל לקרוא לו בשם צייר? האם יש פה מן הציור? אולם מהי אמנות ואיך נגדירנה? כל אמנות במהותה צריכה להיות אמצעי חושני בעיקרו — ולא שכלתני — להעברת יצירי-דמיון חושניים-סובייקטיביים למישור אובייקטיבי אשר ממנו ייקבל הסובייקט השני המסתכל אותן התחושות. ואילו המופשט — מה הוא נותן לנו? טוענים על הרבה ציורים מופשטים שהם מבטאים את תקופתנו — ואכן המופשטים מבטאים את תקופתנו שהיא תקופת שלטון של ערכים טכניים מופשטים, קרים, מפלצתיים, חסרי כל לחלוחית אנושית. כל כוחם של המופשטים

